

سيدة آيات القرآن

إِنَّمَا يُحِبُّ الظَّاهِرَاتِ
 لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْقَوِيُّ لَا يَخْلُدُهُنَّ بَلْ يَنْهَا
 لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ ذَلِكَ الَّذِي يَشْعُرُ عَنْكُمْ
 إِذَا أَذَانَهُمْ يَعْلَمُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَمَا يَحْجِجُونَ
 يَقُولُونَ مِنْ عَلَيْهِمْ إِلَيْهَا نَاءٍ وَسَعَ كُثُرَتِهِ التَّعَوُّدُ
 وَالْأَرْضُ وَلَا يَوْمٌ لَا يَخْطُلُهَا وَمَوْعِدُ الْمُظْلَمِ
 لَا يَكُدُّ إِدَافَةِ الظَّالِمِينَ قَدْ تَبَيَّنَ الرَّشْدُ مِنَ الْغَيْرِ فَلَمْ يَأْتِ
 إِلَّا غَوَّتْ وَتَوَسَّلَتْ إِلَيْهِ فَقَدِ اسْتَقْبَلَتْ إِلْعَنْدَرَةَ الْوَقْتِيِّ
 لَا انْتَهَى حَامِلًا وَاللهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ○ أَللّٰهُ وَلِنَّ الَّذِينَ امْنَأُوا
 فَيُعْجِزُهُمْ مِنَ الظَّلَّامَاتِ إِلَى الثُّورَى الظَّلَّامَاتِ أَوْ تَأْتِ
 إِلَّا غَوَّتْ بَعْرُوجَنَّهُمْ مِنَ الثُّورَى الظَّلَّامَاتِ أَوْ تَأْتِ
 آخْمَابَ النَّارِ فَمَمْ فِي مَا خَالَ الدِّيَنَ ○

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَ لَا تَوْمَ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ . مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عَنْهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَ مَا خَلْفَهُمْ وَ لَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شاءَ ، وَسَعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ لَا يَؤْدُهُ حِفْظُهُمَا وَ هُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ، لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَن يَكْفُرُ بِالطَّاغُوتِ وَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرُوهَ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلَيْهِ . اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولَئِكُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ التَّارِهِمِ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١﴾

«لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ»

لَمَّا جَاءَ الإِسْلَامُ أَعْلَنَ هَذَا الْمَبْدَأَ الْعَظِيمَ : «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ، قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ» وَفِي هَذَا الْمَبْدَأِ يَتَجَلَّ تَكْرِيمُ اللَّهِ لِلْإِنْسَانِ . لَقَدْ تَبَيَّنَ الإِسْلَامُ طَرِيقُ الْهُدَى وَالضَّلَالِ وَخَيْرُ الْإِنْسَانِ فِي اتِّبَاعِ أَيِّ الطَّرِيقَيْنِ وَحَمَّلَهُ تَبَعَّهُ عَمَلِهِ وَمَسْؤُلِيَّةَ اخْتِيَارِهِ !

وَهَذِهِ هِيَ أَحَصُّ خَصائِصِ التَّحْرِيرِ الْإِنْسانيِّ . . .

إِنَّ حُرْيَةَ الْاعْتِقَادِ هِيَ أَوْلُ حَقٍّ مِنْ حَقْوقِ «الْإِنْسَانِ» .

وَالْإِسْلَامُ - وَهُوَ أَفْوَمُ مَنْهَجٍ لِلْمَجَمِعِ الْإِنْسانيِّ - يُنَادِي بِأَنْ «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ» وَهُوَ الَّذِي يُبَيِّنُ لِأَصْحَابِهِ أَنَّهُمْ مَمْنُوعُونَ مِنْ إِكْرَاهِ النَّاسِ عَلَى هَذَا الدِّينِ . . . !

ثُمَّ يُبَيِّنُ الْآيَةُ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ «قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ» . فَالْإِيمَانُ هُوَ الرَّشْدُ الَّذِي

يَنْبَغِي لِلْإِنْسَانِ أَنْ يَحْرِصَ عَلَيْهِ وَالْكُفُرُ هُوَ الَّذِي يَنْبَغِي لِلْإِنْسَانِ أَنْ يَنْفَرِّ مِنْهُ !

المُسْتَثْنَى

آیا هر روز باید به مدرسه رفت؟

در پاسخ به سؤال «هل تَذَهَّبُ كُلَّ يَوْمٍ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟» معمولاً خواهید گفت:

أَذَهَبُ كُلَّ يَوْمٍ إِلَى الْمَدْرَسَةِ إِلَّا الْجُمُعَةَ.

- در عبارت فوق، چه روزی را از بقیه روزها جدا کرده ایم؟
- کلمه‌ی «الجمعة» بعد از چه کلمه‌ای قرار گرفته است؟

به اسلوبی که در آن، کسی یا چیزی، از حکم ماقبل جدا شود «استثناء» می‌گویند.
 مهمترین ادوات استثناء «إِلَّا» می‌باشد.

بدانید

به دو نمونه از آیات قرآن کریم توجه کنید:

فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ إِلَّا إِبْلِيسَ #
پس همه‌ی ملانک سجده کردند، جز ...
إِنَّ الْإِنْسَانَ لَنِي حُسْنِ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَ... #
به یقین انسان در زیان است، مگر ...

چه کسی سجده نکرد؟

آیا همه‌ی انسان‌ها
در زیانند؟

در مثال‌های فوق چه کلماتی از حکم ماقبل استثناء شده‌اند؟

به کلمات «إِبْلِيس» و «الَّذِينَ ...» که بعد از «إِلَّا» آمده است، «مُسْتَثْنَى» و به کلمه‌ای که مُسْتَثْنَى از آن جدا می‌شود و قبل از «إِلَّا» می‌آید، «مُسْتَثْنَى مِنْهُ» گویند.

آیا میدانید

نتیجه:

استثناء دارای سه رُکن است :

١) المستثنى منه ٢) أداة الاستثناء ٣) المستثنى

عِينَ أَرْكَانَ الْإِسْتِثْنَاءِ :

حَضَرَ الطَّالِبُونَ فِي الْمَدْرَسَةِ إِلَّا وَاحِدَةً مِنْهُنَّ.

قَرَأُوا الدَّرْوِسَ فِي الْعُطْلَةِ إِلَّا الدَّرْسَ الْآخِيرَ.

● از «مستثنى منه» چه می‌دانید؟

۱— آیا می‌توانید با توجه به مثال‌های فوق، اعراب «مستثنى منه» و «مستثنى»

را دریابید؟

— «مستثنى منه» می‌تواند در جمله نقش فاعل، مفعول،

خبر و ... را داشته باشد. اما «مستثنى» از جهت اعراب غالباً منصوب است.

بدانیم

۲— آیا «مستثنى منه» همیشه در جمله ذکر می‌شود؟

به این عبارت‌ها توجه کنید :

حَضَرَ الطَّلَابُ إِلَّا خَالِدًا.

مَا حَضَرَ إِلَّا خَالِدًا.

با حذف «مستثنی منه»، چه تغییری روی داده است؟
– چرا «مستثنی» مرفوع شده است؟

به عبارتی که در آن «مستثنی منه» ذکر نشده باشد، استثنای «مُفَرَّغ» می‌گویند. چنین عبارتی غالباً با «ادوات نفي» و یا «استفهام» همراه است. در استثنای مُفَرَّغ (چون مستثنی منه ذکر نشده است) مستثنی، مطابق با نقشی که در جمله پیدا می‌کند (با فرض نبودن «إلا») اعراب می‌گیرد.

بدانیم

مانند:

للتدريب
عَيْنِ الْجَوابِ الصَّحِيحِ:

ما جاء إلا (طالب / طالباً / طالب)
لا تعبد إلا (الله / الله / الله)
لَيْسَ الْقَصْدُ إِلَّا (الحق / الحق / الحق)

در استثنای مفرغ گاهی می‌توانیم جمله را به صورت مثبت و مؤگد نیز ترجمه کنیم؛ مانند:
ما جاء إِلَّا هَذَا الطَّالِب = فقط این دانشآموز آمد. (به جای آن که بگوییم: نیامد مگر این
دانشآموز!)

توجه به کلمات هم خانواده
راهگشای فهم معانی
کلماتی است که معنای آن‌ها
را نمی‌دانیم.

متن زیر را بخوانید و پس از پاسخ دادن به
سوالات آن را ترجمه کنید:
العالَم بحرٍ!

از تکنیک‌های ترجمه
«ترجمه‌ی حدسی»
است.

لِيْس الْعَالَم إِلَّا بَحْرًا وَ مَا الْثَّالِسُ إِلَّا أَسْمَاكُهُ وَ مَا الْمَوْتُ إِلَّا صَيَادٌ يُلْفِي شَبَكَةَ
كُلَّ يَوْمٍ. فَتَصِيدُ الشَّبَكَةُ بَعْضَ السَّمَكَ وَ يَنْجُو بَعْضُ آخَرُ.

در کلاس، مسابقه‌ی
«حدس معنایی» برگزار
کنیم! کلمه‌ای را بگوییم
و به کمک هم خانواده‌هایش
معنای آن را بیابیم!

وَالصَّيَادُ الَّذِي نَجَا مِنْ شَبَكَتِهِ الْيَوْمَ لَنْ يَنْجُو مِنْهَا غَدَاءً.
فَكِيفَ تَفَرَّحُ بِمَا لَا تَمْلِكُ أَوْ تَعْتَمِدُ عَلَى شَيْءٍ يَفْوُتُكَ غَدَاءً؟!

گاه معنای یک کلمه از
عبارت‌های قبل و بعد آن
مشخص می‌شود.

* * *

الأسئلة :

□ المعنى

عَيْنَ الصَّحِيحِ:

أ— يَفْوُتُكَ : از دستت می‌رود ○ تورا خوشحال می‌کند ○ فوت می‌کند ○

ب— نَجَا : نجات داد ○ نجات یافت ○

ج— تَفَرَّحُ : شاد می‌شود ○ شاد می‌کنی ○

د— الشَّبَكَة : شب هنگام ○ تور ○

□ عَيْنَ مَرْجَعِ الضَّمِيرِ فِي «مِنْهَا» : اليوم ○ شبکه ○ سمک ○

□ عَيْنَ مَفْهومِ التَّصْ : صَيَادُ الْأَسْمَاك ○ الْاعْتِمَادُ عَلَى مَا يَفْوُتُ ○ الرَّجَاءُ بِمَا عَنْدَ اللَّهِ ○

التمرين الأول

عَيْنِ الْمُسْتَشْفَى وَ اذْكُرْ إِعْرَابَهُ:

- ١- يَنْقُصُ كُلُّ شَيْءٍ بِالْإِنْفَاقِ إِلَّا الْعِلْمُ.
- ٢- لَا تَسْتَشِرْ فِي أُمُورِكَ إِلَّا الْعَاقِلُ.
- ٣- كُلُّ شَيْءٍ يَرْحُصُ إِذَا كَثُرَ إِلَّا الْأَدْبَرُ.
- ٤- وَ مَا الْمَالُ وَ الْأَهْلُونَ إِلَّا وَدَائِعٌ

وَ لَا بُدَّ يَوْمًا أَنْ تُرَدَّ الْوَدَاعُ!

التمرين الثاني

أَكْمِلِ الْفَرَاغِ بِكَلِمَةٍ مُنَاسِبَةٍ:

- ١- لَا يَخَافُ الْمُؤْمِنُ إِلَّا (الله، الله)
- ٢- لَا تَرْجُ إِلَّا (ربك، ربك)
- ٣- هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا؟! (الاحسان، الاحسان)
- ٤- وَ مَا يَكُفُرُ بِآيَاتِ اللَّهِ إِلَّا (الفاسقون، الفاسقين)

التمرين الثالث

تَرْجِمِ الدُّعَاءَ (مِنَ الْمُنَاجَاةِ الْخَمْسَةِ عَشَرَ) بَعْدِ قِرَاءَتِهِ؛ ثُمَّ عَيْنِ نَوْعِ الْإِسْتِشَاءِ:

إِلَهِي كَسْرِي لَا يَجْبُرُهُ إِلَّا لطْفُكَ وَ حَنَانُكَ وَ فُقْرِي لَا يُعْنِيهِ إِلَّا عَطْفُكَ وَ إِحْسَانُكَ وَ حَاجَتِي لَا يَقْضِيهَا غَيْرُكَ. وَ رَوْعَتِي لَا يُسْكِنُهَا إِلَّا أَمَانُكَ؛ يَا مُنْتَهَى أَمَلِ الْأَمْلَى وَ يَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، أَسْأَلُكَ أَنْ تُدِيمَ عَلَيَّ نِعَمَ امْتِنَانِكَ؛ يَا كَرِيمُ يَا جَمِيلُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

صَحْحُ الْأَخْطاءَ مَعَ بِيَانِ السَّبِّ:

- ١- كُلُّ ذُو نِعْمَةٍ مَحْسُودٌ إِلَّا صَاحِبُ التَّوَاضِعِ.
- ٢- لَا يُصْلِحُ الرِّعْيَةُ إِلَّا الْعَدْلَ.

اقرأ النص و ترجمة إلى الفارسية بعبارات مألوفة ثم اكتب ما طلب منك:

سفينة الصحراء

يُلْقَبُ الْجَمَلُ بِسَفِينَةِ الصَّحَرَاءِ وَهُوَ حَيَوانٌ قَدْ تَكَيَّفَ مَعَ بَيْتِهِ. وَلَعَلَّ وَجُودَ السَّنَامِ مَظْهَرٌ مِنْ مَظَاہِرِ التَّكَيَّفِ! فَإِنَّهُ يُسَاعِدُ الْجَمَلَ عَلَى السَّيْرِ لِعَدَّةِ أَيَّامٍ بَلْ أَسَايِعَ مِنْ دُونِ طَعَامٍ أَوْ مَاءً!

فَالطَّعَامُ الَّذِي يَأْكُلُهُ الْجَمَلُ يَتَحَوَّلُ إِلَى دُهْنٍ يُحْتَرَنُ فِي السَّنَامِ ثُمَّ يَسْتَفِيدُ مِنْ الْمَخْزُونِ خِلَالَ رِحْلَتِهِ فِي الصَّحَرَاءِ وَمَتَابِعِ سَيْرِهِ.

- ١- عَيْنٌ مَرْجِعٌ ضَمِيرٌ «هُ» فِي «فَإِنَّهُ يُسَاعِدُ ...».

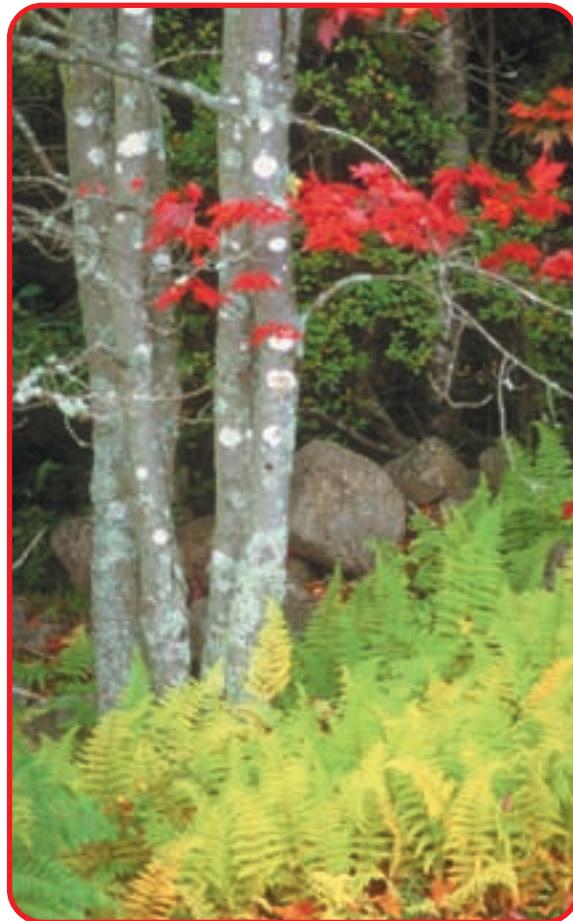
- ٢- أَكْمِلِ الْفَرَاغَ :

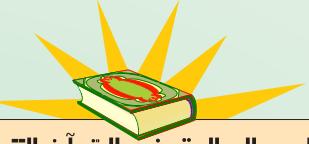
لَا يُلْقَبُ بِسَفِينَةِ الصَّحَرَاءِ إِلَّا
لَا يُسَاعِدُ الْجَمَلَ عَلَى السَّيْرِ إِلَّا

إقرأ و ترجم ثم ...

وَعِنْدُهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ
مِنْ وَرْقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ
مُبِينٍ #

- ١- عَيْنَ مرجع ضمير «ها» في «لَا يَعْلَمُهَا».
- ٢- عَيْنَ نوع «لا» في «لَا يَعْلَمُهَا» و نوع «ما» في «مَا تَسْقُطُ».

تقديم

به دو عبارت زير توجه كنيم :

﴿إِنَّ اللَّهَ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ از آن خداوند است ملك آسمانها و زمين!

ملک السماوات والأرض لـ الله. ملك آسمانها و زمين از آن خداوند است.

معنای هر دو عبارت يکی است. اما آیا مفهوم و مراد هر دو نيز يکسان است؟!

در آيه‌ی شريفه، ملکيت آسمانها و زمين در خداوند محصور شده است. به عبارت ديگر،

خداوند تنها مالک اصلی شناخته شده است؛ بر خلاف جمله‌ی دوم که چنین حصری ندارد؛

خداوند مالک است، اما منعی ندارد که ديگران هم همچون خداوند ملکيت داشته باشند.

به آيه‌ی ذيل توجه كنيم : ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

هر کلمه در جمله جايگاهی

دارد! گاهی به دلایل بلاغی

جای این کلمات تغیر می‌کند!

به نظر شما دليل تقدم مفعول به «إِيَّاكَ» چيست؟ آيا

عبارة «تعبدك و نستعينك» دلالت بر همین معنی نمي کند؟!

«نحو» و «بلاغت» دو بال
فهم معنی هستند!

چه فرقی میان «إِيَّاكَ نَعْبُدُ» و «نَعْبُدُكَ» وجود دارد؟

جواب : تقديم يک کلمه و تغيير دادن جايگاه اصلی آن به جاي ديگر (و يا تقديم جار

و مجرور) گاهی حکایت از «حصر» می‌کند، در «نَعْبُدُكَ» معنای عبادت کردن برای خدا

وجود دارد، اما موضوع «حصر» اين عبادت برای او مطرح نیست !

* * *

در آيات زير مشخص كنيد که آيا «تقديم» صورت گرفته است یا خير؟ و سپس آنها را

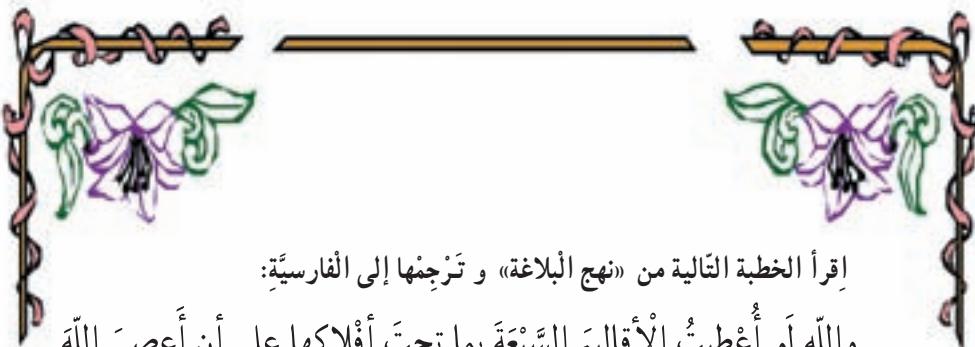
ترجمه کنيد :

۱- ﴿بِاللَّهِ فَاءَعْبُدُ وَكُنْ مِنِ الشَّاكِرِينَ﴾

۲- ﴿إِنَّ اللَّهَ يَسْطِعُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾

۳- ﴿وَلِلَّهِ غَيْرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

۴- ﴿وَعَلَى اللَّهِ فَلِيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾

اقرأ الخطبة التالية من «نهج البلاغة» و ترجمتها إلى الفارسية:

وَاللَّهِ لَوْ أُعْطِيْتُ الْأَقْالِيمَ السَّبْعَةَ بِمَا تَحْتَ أَفْلَاكِهَا عَلَى أَنْ أَعْصِيَ اللَّهَ
فِي نَمَلَةٍ أَسْلَبُهَا جُلْبَ شَعِيرَةٍ مَا فَعَلْتُهُ وَإِنَّ دِنَاهُمْ عِنْدِي لَا هُونُ مِنْ وَرَقَةٍ فِي
فَمِنْ جَرَادَةٍ تَقْضِيمُهَا ؛ مَا لِعَلَىٰ وَلِنَعِيمٍ يَفْنَى وَلَذَّةٌ لَا تَبْقَى ؟! (خطبة ٢٢٤)

* * *

أهون: پست تر

أسلب: به زور بگیرم جلب شعیره: پوست یک دانه جو

تقضمها: آن را می جود

ورقه: برگ جراده: ملخ

ما لعلی...: علی را چه کار با...؟!

